

מנחת יהודה

ברכאן וקדושין, דאיהו נקדישך וכו' עכ"ל. והוא מבואר: כי תחילת המחשבה עיקר וכו'. פירוש כי תחילת המחשבה היתה העטרה הנקראת 'ארץ', מ'ארץ' הנקראת חכמה, ובהופיע החכמה תיכף הופיעה העטרה במחשבה, כי הבת דומה לאב בכל מכל ועמה נעוץ תחילה בסוף. ומי שאמר שמים נבראו תחילה, אומר כי אע"פ שהיו בסוף המעשה לפי הפסוק שאמר כונן שמים בתבונה אחר שאמר בחכמה יסד ארץ, עם כל זה השמים קדמו במעלה אל העטרה וסוף המעשה הוא העיקר. ואם תאמר כי העטרה היא סוף המעשה. יש לומר כי זה מדבר לפי מה שעלה בתחילה במחשבה שדו פרצופין נבראו, ואם כן ישאר קדימת המעלה אל התפארת והוא העיקר לפי זה מאחר שבפסוק כונן שמים בתבונה לקחו בסוף נראה שהוא סוף המעשה וסוף המעשה הוא העיקר, ולזה אמר שמים נבראו תחילה. ובספר שערי צדק פירש באופן אחר וזה לשונו: אמנם כל שם מתחדש בחודש עולם הוא תכונת הדין לפי שהוא עשוי ואינו עושה, וכל שהוא עשוי יש לו גבול וסיוס. וזהו סוד הדין הגמור שהנבראים החסרון דבק בהם בהכרח, וכל חסר צריך לשאוב ולקבל ולפיכך כולו דין, ואם לפעמים משפיע ונותן, זהו מצד שמקבל בשעה שהוא נותן, שאם איננו מקבל אי אפשר לו לתת מאחר שהחסרון דבק בו. וזהו סוד קשר המרכבות כולם בסוד ארץ ושמים, כי בודאי ארץ נבראת תחילה, ואותה ארץ נקראת שמים אצל מה שלמטה הימנה, וזהו סוד שאמר יי' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה (משלי ג'), ואומר הודו על ארץ ושמים, זהו קשר הספירות והמעלות. והמבין סודות העמוקים הללו יבין סוד שני מקומות שבית שמאי ובית הלל נושאים ונותנים בהם, אלו אומרים שמים נבראו תחילה

החכמה, היא העטרה הנקראת יראת יי', וכל זה מפני כי השניה והראשונה והעטרה⁹, נקראות יראת יי'. וגם היסוד נקרא כן. ויתבאר הכתוב כן כמו שאמרנו¹⁰, חכמה של מטה היא נובלת מחכמה של מעלה, וכל המסתכל מסתכל בנובלת הזאת, כי היא כלולה מל"ב נתיבות אשר נרשמו בשניה, איש איש כפי מעלתו.

ונקראות ארץ. והיא המחלוקת (חגיגה י"ב א') אם השמים נבראו תחילה, או הארץ. מי שאמר הארץ נבראת תחילה, כונתו על השניה, ואומר כי תחילת המחשבה עיקר, ואמר הכתוב יי' בחכמה יסד ארץ (משלי ג'), כלומר תחילת ארץ – מארץ (ר"ל עטרה מחכמה), ואחר כך כונן שמים בתבונה. והאומר שמים נבראו תחילה, כונתו כי סוף המעשה עיקר, כי התפארת שקדם במעלה על העטרה הנקראת ארץ עיקר. מכל מקום הארץ מן הארץ, והשמים מן השמים, כי השלישית והתפארת נקראות שמים.

ונקראות בכור. השניה בכור לאצילות, והעטרה בכור לכל מה שתחתיה. או שנקראת כן בהיותה כלולה מל"ב נתיבות חכמה הנקראת בכור. או בעבור שניתנה בראש השם של ד' אותיות, ר"ל י"ה. ואפשר לומר, כי הכתוב 'וגם אני בכור אתנהו' (תהלים פ"ט) ירמוז לזה, כי מלת 'אני' רומזת לעטרה, ואמר שיתננה בראש השם של ד' אותיות¹¹, כלומר להעלותה למעלה ראש. או יש לומר, שיתן ל'אני' השניה הנקראת בכור, כלומר שישפיע¹² על העטרה הנקראת אני, את השניה הנקראת בכור, ובוזה תהיה גם היא בכור. ותמצא בכור בכח עליון, כי ידרשנה מראשית השנה ועד אחרית השנה, ותהיה כלולה בכל, כדי להוציא הכל מן הכח אל הפועל בכח עליון, ושלוחו של אדם כמותו. וממה שיתבאר ענייני העטרה במערכת הטעם (פ"ח) שהיתה דו פרצופין באצילות, נוכל להתבונן למה הבכור נוטל פי שנים. ומה שיקראו את השניה בכור ולא הראשונה, יתבונן זה בעבודת העשירות (פי"ג).

(9) בכ"י גינצבורג תיבת "העטרה" מושמטת. (10) ויתבאר הכתוב שאמר חכמה וכו' (כ"י גינצבורג 290). (11) בכ"י גינצבורג ודפוס פירא, תיבות "של ד' אותיות" כאן מושמטות. (12) כי ישפיע (פירא').

שנאמר בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ, ואלו אומרים ארץ נבראת תחילה שנאמר ביום עשות יי' אלהים ארץ ושמים. והנני רומז סוד (נ"א: סדר) המעלות סדורים בכאן, בשעת זכרון מעלתם אומרים שמים וארץ, ובשעת קבולם והשפעתם אומרים ארץ ושמים, שאין לך שמים בכל הנמצאות שאינן ארץ תחילה, ואין לך ארץ שאינה שמים מצד המעלות האמצעיות, מלבד הכתר עליון ית' שהוא השמים האמיתיים נותן ואינו מקבל, ומלכות הנקראת ארץ אצל עשר ספירות שנקראת ארץ לבד שהיא מקבלת מכולם ואינה משפעת בהם, אמנם היא סוד שמים לכל הנבראים. והמבין סודות הללו יבין סוד מה שאמר הכתוב לפני הארץ יסדת ומעשה ידיך שמים (תהלים ק"ב) עכ"ל. (והוא פירוש נכון, ויש אצלי בוזה פירוש אחר נכון ומקובל, כתבתיו בדרוש האצילות שם תמצאנו): שהיתה דו פרצופין באצילות וכו'. הפירוש כי מאחר שהיתה דו פרצופין באצילות, ראוי שהבכור הנקרא כן על שמה יקח שני חלקים